

leží čtyři dlouhé roky, v nichž už mohly být uváděny v život podněty, které sborník přináší, hlavně v oblasti přístupu ke zpracování dějin moravského divadla, a dále zásady metodologické a organizační. Nedostatkem rovněž je, že sborník byl vydán ve velmi malém počtu výtisků (350 výtisků), takže nedlouho po vydání byl již rozebrán a pro širší okruh zájemců nedostupný.

Sborník splní své poslání, jestliže vzbudí zájem odborníků v oblasti historiografie divadla a podnítl konkrétní aktivitu, zaměřenou ke zpracování dějin divadla na Moravě a ve Slezsku.

Václav Cejpek

Ivan Dorovský, *České země a Balkán*. Kapitoly z dějin česko-makedonských a makedonsko-českých styků. Brno 1974 (Spisy Univerzity J. E. Purkyně v Brně, filozofická fakulta, sv. 196.) 236 stran + 10 stran obrazových příloh.

Práce Ivana Dorovského se vyznačuje bohatstvím materiálu, sneseného k jednotlivým tématům jeho studií o historických a kulturních vztazích česko-makedonských, o českém poznávání Makedonie i o českém uznávání Makedonie jako svébytné a svérázné slovanské oblasti.

Obdivuhodná píle, s jakou Dorovský shromáždil tento mimořádně hojný materiál nejenom z odborné literatury, ale také ze zábavných a uměleckých časopisů, z denního tisku, z korespondence i z archívních zdrojů, zasluhuje vysokého uznání a je dokladem badatelské svědomitosti, důkladnosti a houževnatosti. Práce Dorovského se tak stává cenným pramenem informací a odborných odkazů pro každého, kdo se v budoucnosti bude zabývat makedonskou problematikou a makedonsko-českými vztahy.

Soubor Dorovského studií je práce průkopnická, první toho druhu, věnovaná výhradně problematice makedonské z hlediska českých vztahů a zájmů. Dřívější badatelé, pokud se otázkami makedonskými zabývali, činili tak většinou jenom v rámci nebo na okraji studií bulharistických, obecně balkanistických nebo paleoslovenistických. Je záslužné, že Dorovský jako první mezi našimi vědeckými pracovníky věnoval celou rozsáhlou práci problematice tohoto nevelkého, ale velmi pozoruhodného slovanského národa, nejstaršího svou kulturní tradicí a současně i nejmladšího svým pozdním konstituováním ve svébytný národní celek.

První kapitola Dorovského práce je důležitá nejenom pro balkanistiku a makedonistiku, ale také pro naši a vůbec slovanskou paleoslovenistiku. Podává zajímavým způsobem a prostředky, které nejsou v tomto vědeckém odvětví obvyklé, překvapivým průhledy do téměř neznámé časové i zeměpisné oblasti, v níž se formovaly zárodky slovanské vzdělanosti. Zatímco většina badatelů začíná se slovanskou kulturou zabývat až od doby příchodu Konstantina a Metoděje na Velkou Moravu, snaží se Dorovský vyzkoumat, co bylo předtím, rozptýlit poněkud temnotu, která zastírá osudy malého slovanského kmene v odlehlých končinách Balkánu. Pro Dorovského práci je vůbec příznačná snaha o nové, netradiční přístupy k starým problémům, které už po celá desetiletí poutají a zneklidňují historiky a slavisty různých zemí a národů, především ovšem slovanských. Také v tom, v této nové metodologii, je objevná hodnota Dorovského práce, nejenom v její nové, dosud nikde nezpracované tematické. Zaujme způsob, jakým Dorovský sleduje Šafaříkovo úsilí o získání nejrůznějších informací o kulturní pravlasti Slovanů. Okolnost, že se Dorovský nespokojuje jenom zprávami a názory odborných pracovníků, filologů a historiků, nýbrž že bere zřetel i na informace prostých kupců a řemeslníků, svědčí o širokém autorově záběru a originálním postupu Dorovského. K Šafaříkovým názorům však — až na malé výjimky — zaujímá Dorovský náležitě kritické stanovisko; tak např. vyvrací omyl P. J. Šafaříka, který jméno pohoří Pirin nesprávně spojuje s názvem slovanského boha Peruna.

Zajímavé a pro českou literární historii užitečné jsou také Dorovského údaje o makedonské tematice u Prokopa Chocholouška, zařazené na konec první kapitoly, která pojednává o počátcích poznávání Makedonie v českých zemích. Nová jsou tu zejména zjištění pramenů, z kterých mohl Chocholoušek čerpat pro své prózy s makedonskými náměty.

Druhá kapitola je věnována Petkovičovým a Žinzifovovým překladům z Rukopisu královédvorského a z Rukopisu zelenohorského. Zvláště Žinzifovův úplný překlad Rukopisů je tu rozebrán velmi podrobně. Důvěrná a zevrubná znalost Žinzifovova díla souvisí ostatně už s dřívější Dorovského badatelskou činností. Tato partie práce má význam nejenom pro historii česko-makedonských kulturních vztahů, ale také pro poznání, jak

makedonština pronikala do literárního jazyka ještě před vznikem spisovného makedonského jazyka, přičemž sám Rajko Zinzifov byl proti vytvoření samostatné makedonštiny a usiloval překlenout jazykové i národnostní rozpory společným bulharsko-makedonským jazykem, jak Dorovský ve své práci názorně ukazuje.

V třetí kapitole (o makedonské lidové slovesnosti v Čechách) mohl Dorovský ještě výrazněji ukázat genézi zájmu o lidovou slovesnost u Slovanů, neboť zejména u Jihoslovanů má tento zájem hluboké kořeny a je možno jej sledovat nejenom v 18. a 19. století, ale již i ve stoletích dřívějších. Jinak i tato obšírná partie práce udivuje neobyčejně hojným, s plíí a trpělivostí sesbíraným a zpracovaným materiálem o pronikání a recepci makedonské lidové slovesnosti v českých zemích. Jde v podstatě o dvě významné práce: o sborník lidových písní bratří Miladinových a o Verkovičovo falzum Veda Slovena (částečně i o jím sebrané makedonské lidové písně). Tato recepce je v práci podchycena opět s důkladností a do všech podrobností. Snad tam měla být ještě bližší charakteristika makedonských obrozenců, kterou by Dorovský jako výborný znalec makedonských reálií mohl nepochybně snadno podat a která by jeho práci značně oživila. Sám Verkovič je např. i po ryze lidské stránce postavou neobyčejně zajímavou. Objevná je pasáž o zapomenutém českém badateli Emanuelu Faitovi, který jako první u nás podal odborný zeměpisný přehled Makedonie s údaji demografickými a folkloristickými a uvedl k nám také mnoho ukázek z makedonské ústní slovesnosti.

Právem věnoval Dorovský ve své práci Emanuelu Faitovi samostatnou další kapitolu. Opravuje tu především některé starší názory i omyly a objevuje makedonské i jiné prameny k Faitovým pracím. Vlastní medailón o Faitovi uvádí přehledem starší cizí i české literatury o Makedonii a makedonské problematice. Zaměřuje se přitom hlavně na problematiku národnostní a politickou. Zevrubně zhodnocení a analýza činnosti dr. Emanuela Faita je novum v balkanistické a slavistické literatuře.

Pátá kapitola — rozsahem největší — je převážně historicko-politická a sleduje poměr české veřejnosti k makedonské otázce od konce let šedesátých do balkánských válek. Tato kapitola je v jedné své části významná mimo jiné jako doplnění Abadžievovy bibliografie z r. 1953, která sice zaznamenává hojnou literaturu makedonskou, bulharskou, ruskou, slovinskou, srbocharvátskou, francouzskou, německou, italskou a řeckou, vztahující se k Ilindenskému povstání z r. 1903 a k jeho ohlasu, avšak poměrně rozsáhlou českou literaturu k tomuto tématu až na jeden nekompletní údaj, jak uvádí Dorovský, zcela opomíjí. Nejde však zdaleka jenom o bibliografické údaje, které tu Dorovský doplnil, i když také ty by v tomto případě samy o sobě byly cenné. Jde především o to, že Dorovský tu názorně doložil a vhodnými ukázkami ilustroval živý zájem českého tisku i české veřejnosti o osud Makedonie a Makedonců a že zdůraznil i silnou notu slovanské solidarity, která ve všech těch projevech sympatií zněla. Zajímavé jsou tu zejména zprávy o přímých českých účastnících makedonského boje za svobodu i o jejich autentických referátech v tisku a na veřejných shromážděních. Tato poslední kapitola práce Dorovského je materiálově bohatá, avšak zabírá časově i tematicky až příliš široký a různorodý úsek. Casově je to téměř půl století (od konce let šedesátých do balkánských válek), tematicky je tu zachycen pestrý okruh problémů od otázek národnostních, jazykových, politických (např. velmi zajímavé pasáže o rozmachu socialistických idejí a organizací v Makedonii, v Srbsku a v Bulharsku, o různých stanoviscích evropských sociálních demokracií k makedonské otázce), ekonomických (např. pozoruhodné postřehy také o hospodářských aspektech českých vztahů k Makedonii, o obratném spojování myšlenky slovanské solidarity se zájmy ekonomickými — Kramář, Klofáč aj.) až k ohlasu makedonských událostí v českém denním a periodickém tisku, v českém veřejném životě i v české umělecké literatuře. Bylo by bývalo účelnější rozdělit tuto velkou kapitolu, která má rozsah i charakter samostatné studie, na několik subkapitol, čímž by tato část práce velmi získala na přehlednosti a ucelenosti. Naštěstí rezumující závěr práce napravuje do značné míry jistou nesourodost poslední kapitoly a shrnuje v ucelené zkratce všechny základní myšlenky i výsledky Dorovského práce.

Impozantní soupis literatury předmětu, dále seznam excerpovaných novin a časopisů a jmenový rejstřík doplňují knihu Dorovského všemi náležitostmi, které od vědecké práce vyžadujeme.

Dorovského monografie je dílo badatelsky vynikající, originální, ve většině partií objeavné; přináší bohatý faktografický materiál a dosvědčuje autorovu hlubokou znalost makedonského a českého prostředí a zkoumané problematiky.

Jiří Krystýnek